

Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

ΠΟΡΙΣΜΑ

(Ν. 3094/2003 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρθρο 3 § 5)

**Αναγνώριση χρόνου προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης
για το αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας που υπέπεσαν
στρατεύσιμοι, επικαλούμενοι θρησκευτικές ή ιδεολογικές πεποιθήσεις**

Συνήγορος του Πολίτη: Καλλιόπη Σπανού
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Χρήστος Α. Ιωάννου
Ειδικοί Επιστήμονες: Γιάννης Κωστής, Ευνίκη Παλάσκα

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2014

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Χρήστος Α. Ιωάννου

Ειδικοί Επιστήμονες: Γιάννης Κωστής
Ευνίκη Παλάσκα

8 Ιανουαρίου 2014
Αριθμ. Πρωτ.: 153030/927/2014

Προς

-Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, Κύριο Ιωάννη Βρούτση

-Αναπληρωτή Υπουργό Οικονομικών, Κύριο Χρήστο Σταϊκούρα

ΠΟΡΙΣΜΑ

Θέμα: Αναγνώριση χρόνου προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης για το αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας που υπέπεσαν στρατεύσιμοι, επικαλούμενοι θρησκευτικές ή ιδεολογικές πεποιθήσεις.

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003 δέχθηκε και ερεύνησε αναφορές από πολίτες, ασφαλισμένους τόσο στο ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, όσο και στο Δημόσιο, οι οποίοι, πριν την έναρξη ισχύος του ν. 2510/1997, εξέτισαν ποινές στερητικές της ελευθερίας, αρνούμενοι τη στρατιωτική τους υπηρεσία, επικαλούμενοι, ως αντιρρησίες συνείδησης, τις θρησκευτικές ή ιδεολογικές τους πεποιθήσεις.

Οι αναφερόμενοι ζήτησαν τη διαμεσολάβηση της Αρχής, προκειμένου να αναγνωρισθεί ως συντάξιμο το διάστημα της φυλάκισής τους, αφενός χωρίς τις διακρίσεις της ισχύουσας νομοθεσίας, αναφορικά με τις προϋποθέσεις θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος και αφετέρου, χωρίς το διαχωρισμό μεταξύ των υπαγομένων στην ασφάλιση των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας και των υπαγομένων στην ασφάλιση του Δημοσίου.

1. Ιστορικό – περιγραφή του προβλήματος

1.1. Για του υπαγόμενους στην ασφάλιση του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ

Οι αναφερόμενοι που υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ ισχυρίζονται ότι, αποκλείονται του δικαιώματος αναγνώρισης ως πλασματικού του χρόνου προσωπικής κράτησης, που εξέτισαν, έως την έναρξη ισχύος του ν. 2517/1997, με το σκεπτικό ότι έχουν θεμελιώσει δικαίωμα συνταξιοδότησης με προϋποθέσεις που ίσχυαν έως 31/12/2010, ή με όσες δεν έχουν τροποποιηθεί με το άρθρο 10 του ν.3863/2010. Και τούτο επειδή το εδάφιο **ια** της παρ.1 του άρθρου 40 του ν.3996/2011, δίνει τη δυνατότητα αναγνώρισης μόνο σε όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα με βάση τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν.3863/2010.

Επικαλούνται δε αποφάσεις Υποκαταστημάτων του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ, που έχουν απαντήσει αρνητικά επί σχετικού αιτήματος, με την αιτιολογία ότι, «...για όσους θεμελιώνουν ή κατοχυρώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης μέχρι 31/12/2010, καθώς και για όσους θεμελιώνουν από 1/1/2011 και εξής με βάση προϋποθέσεις που δεν τροποποιούνται από το άρ.10 του ν.3863/2010, εξακολουθούν να ισχύουν οι παλιές διατάξεις και ως εκ τούτου δεν έχουν τη δυνατότητα να υπαχθούν στις αναγνωρίσεις που άρθρου 40 του ν.3996/2011».

Κατά τους ισχυρισμούς τους η ρύθμιση αυτή φαίνεται να αποκλείει την συντριπτική πλειονότητα των ασφαλισμένων που εξέτισαν ποινή φυλάκισης, ανερχόμενη στον αριθμό των 1500 και πλέον ατόμων, με αποτέλεσμα η εν λόγω διάταξη να καθίσταται κενό γράμμα χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο, ενώ ευλόγως τίθεται το ερώτημα, ποιους τελικά καλύπτει η ρύθμιση αυτή.

1.2. Για του υπαγόμενους στην ασφάλιση του Δημοσίου

Από την άλλη πλευρά, για όσους απασχολούνται και ασφαλιζονται στο Δημόσιο δεν υφίσταται σχετική ρύθμιση, για αναγνώριση του χρόνου φυλάκισης ως συντάξιμου, γεγονός το οποίο οι αναφερόμενοι θεωρούν άδικη και άνιση μεταχείριση και το οποίο θίγει την προσωπικότητά τους και την ελευθερία συνείδησής τους.

Μάλιστα οι ίδιοι (κυρίως υπάλληλοι του τ. Υπουργείου Πολιτισμού), μας ανέφεραν ότι έχουν προβεί, σε υποβολή σχετικού αιτήματος για τη θετική ασφαλιστική αντιμετώπιση του χρόνου προσωρινής κράτησης ή φυλάκισής τους, που εξέτισαν έως την έναρξη ισχύος του ν.2510/1997, αρνούμενοι τη στράτευση για θρησκευτικές ή ιδεολογικές πεποιθήσεις και την αναγνώριση αυτού, υπό τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις, που αναγνωρίζεται η στρατιωτική θητεία (πλέον και η εναλλακτική υπηρεσία) από το σύνολο των ασφαλιστικών φορέων.

Επ' αυτού το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (Γενική Διεύθυνση Συντάξεων, Διεύθυνση 47^η Νομ/κης Εργασίας & Ενστάσεων), με το υπ. αριθ. πρωτ.76366/0092/7.6.2011 έγγραφό του, απάντησε ότι το σχετικό αίτημα θα εξετάζονταν κατά την κατάρτιση διατάξεων προσεχούς συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου. Η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Υπουργείου Πολιτισμού, ενόψει της μελέτης του σχεδίου ψήφισης του άρθρου 40 του ν.3996/2011, πρότεινε προς του Υπουργούς Οικονομικών και Εργασίας & Κοινωνικής Ασφάλισης, με το με αριθμ. πρωτ. 100/12.4.2011 έγγραφο, να ενταχθούν στη ρύθμιση αυτή και οι περιπτώσεις των μονίμων υπαλλήλων του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.

Η ως άνω Διεύθυνση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους επανέλαβε, με το υπ. αριθ. πρωτ.81370/0092/24.6.2011 έγγραφό της ότι, το ως άνω αίτημα, «θα τεθεί υπόψη της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, κατά την κατάρτιση διατάξεων μελλοντικού συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου», κάτι που επιβεβαιώθηκε και από τη Δ/νση Κύριας Ασφάλισης Μισθωτών, προς την Ομοσπονδία Εργαζομένων, με το υπ. αριθ. πρωτ.Φ.80000/16741/110/19.8.20011 έγγραφο.

Ακολούθως, μετά από υποβολή νεότερης αίτησης ενδιαφερομένου υπαλλήλου, η Διεύθυνση 47^η του Γ.Λ.Κ., με το υπ. αριθ. πρωτ.186125/0092/7.12.2012 έγγραφό της απάντησε ότι οι διατάξεις του άρθρου 40 του ν.3996/2011 δεν δύναται να έχουν εφαρμογή για τους υπαγόμενους στο ασφαλιστικό καθεστώς του Δημοσίου, αφού κατά την ψήφισή τους δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις της παρ.2 του άρθρου 73¹ του Συντάγματος. Το εν λόγω έγγραφο αναφέρει ότι η χορήγηση της αιτούμενης παροχής, θα τεθεί υπόψη της Πολιτικής Ηγεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, κατά την κατάρτιση των διατάξεων προσεχούς συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, αφού ερεύνησε το σύνολο των παραμέτρων του ζητήματος, και με σκοπό να συμβάλει στην επίλυση των προβλημάτων που όντως δημιουργούνται για μεγάλο αριθμό

¹ Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 73 του Συντάγματος, «Νομοσχέδια που αναφέρονται οπωσδήποτε στην απονομή σύνταξης και στις προϋποθέσεις της υποβάλλονται μόνο από τον Υπουργό Οικονομικών ύστερα από γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αν πρόκειται για συντάξεις που επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, υποβάλλονται από τον αρμόδιο Υπουργό και τον Υπουργό Οικονομικών. Τα νομοσχέδια για συντάξεις πρέπει να είναι ειδικά. Δεν επιτρέπεται, με ποινή την ακυρότητα, να αναγράφονται διατάξεις για συντάξεις σε νόμους που αποσκοπούν στην ρύθμιση άλλων θεμάτων»

από τους παραπάνω ασφαλισμένους οι οποίοι παρά τα αναμενόμενα, (ίσως δε και τα επιδιωκόμενα από μέρος του νομοθέτη του ν. 3996/ 2011), δεν καλύπτονται από τις ρυθμίσεις αυτές, απέστειλε προς το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και την Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων την με αριθμ. πρωτ. 153013/18126/2013/2.5.2013 επιστολή του στην οποία εξέθεσε, ως ακολούθως, τις απόψεις και τις προτάσεις του με σκοπό την δίκαιη επίλυση του προβλήματος:

2. Το περιεχόμενο της παρέμβασης του Συνηγού του Πολίτη

2.1. Νομικό πλαίσιο

Με το ν.2510/1997 παρασχέθηκε στους αντιρρησίες συνείδησης για θρησκευτικές ή ιδεολογικές πεποιθήσεις το δικαίωμα να προσφέρουν άοπλη στρατιωτική θητεία ή εναλλακτική πολιτική κοινωνική υπηρεσία². Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού, επί του προκειμένου ζητήματος, οι λόγοι συνείδησης «θεωρούνται ότι έχουν σχέση με μία γενική αντίληψη περί ζωής, βασισμένη σε συνειδητές θρησκευτικές, φιλοσοφικές ή ηθικές πεποιθήσεις, που εφαρμόζονται από το άτομο απαράβατα και εκδηλώνονται με την τήρηση ανάλογης συμπεριφοράς».

Ακολούθως, με το άρθρο 27 του ν.2915/2001 ορίστηκε η διαγραφή από το ποινικό μητρώο των ποινών που είχαν επιβληθεί για το στρατιωτικό αδίκημα της ανυπακοής ή ανυποταξίας, το οποίο τελέστηκε έως την έναρξη ισχύος του ν.2510/1997, σε στρατεύσιμους που αρνήθηκαν τη στρατιωτική υπηρεσία επικαλούμενοι τους προαναφερθέντες λόγους συνείδησης.

Το Σύνταγμα, με την ερμηνευτική δήλωση της παραγράφου 6 του άρθρου 4, στο πλαίσιο της αναθεώρησης του 2001, όρισε ότι «η διάταξη της παραγράφου 6³ δεν αποκλείει να προβλέπεται με νόμο η υποχρεωτική προσφορά άλλων υπηρεσιών, εντός ή εκτός των ενόπλων δυνάμενων (εναλλακτική θητεία), από όσους έχουν τεκμηριωμένη αντίρρηση συνείδησης, για την εκτέλεση ένοπλης ή γενικά στρατιωτικής υπηρεσίας».

Ακολούθως, με το άρθρο 88 του ν.3421/2005, «Στρατολογία των Ελλήνων και άλλες διατάξεις», καταργήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων του ν.2510/1997, ενώ, με την παρ.3 του άρθρου 5 του ίδιου νόμου, ενόψει και της ως άνω συνταγματικής πρόβλεψης, ορίστηκε ότι, «όσοι λόγω των θρησκευτικών ή ιδεολογικών τους πεποιθήσεων αρνούνται να εκπληρώσουν τη στρατιωτική τους υποχρέωση, υποχρεούνται να εκπληρώσουν εναλλακτική υπηρεσία»⁴

Υπό το φως των παραπάνω εξελίξεων, αναγνωρίστηκε αφενός πλήρως το δικαίωμα σε εναλλακτική υπηρεσία αντί της στρατιωτικής, κατ' επέκταση δε και η ασφαλιστική αναγνώριση του χρόνου αυτού, για το σύνολο των στρατευσίμων, είτε εξέτισαν την στρατιωτική τους θητεία, είτε εξέτισαν εναλλακτική, σύμφωνα με τους όρους του ν. 3421/2005.

Παρέμενε όμως χωρίς ρύθμιση το ζήτημα της ασφαλιστικής αναγνώρισης του αντίστοιχου χρόνου των αντιρρησιών συνείδησης οι οποίοι, για το λόγο αυτό και μη υπάρχουσας ακόμη σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, εξέτισαν χρόνο κράτησης ή φυλάκισης για το αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας.

² Σύμφωνα με το άρθρο 18 του ν, 2510/1997, «1. Όσοι επικαλούνται τις θρησκευτικές ή ιδεολογικές τους πεποιθήσεις προκειμένου να μην εκπληρώσουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις για λόγους συνείδησης, μπορεί να αναγνωρίζονται ως αντιρρησίες συνείδησης, σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων. 2. Οι λόγοι συνείδησης της προηγούμενης παραγράφου θεωρούνται ότι έχουν σχέση με μία γενική αντίληψη περί ζωής, βασισμένη σε συνειδητές θρησκευτικές, φιλοσοφικές ή ηθικές πεποιθήσεις, που εφαρμόζονται από το άτομο απαράβατα και εκδηλώνονται με τήρηση ανάλογης συμπεριφοράς. 3. Οι αντιρρησίες συνείδησης καλούνται να προσφέρουν είτε άοπλη στρατιωτική θητεία είτε εναλλακτική πολιτική κοινωνική υπηρεσία, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού.»

³ Σύμφωνα με τη παράγραφο 6 του άρθρου 4 του Συντάγματος, «κάθε Έλληνας που μπορεί να φέρει όπλα είναι υποχρεωμένος να συντελεί στην άμυνα της Πατρίδας, σύμφωνα με τους ορισμούς των νόμων»

⁴ Αρχικά είχε αναγραφεί η φράση «άοπλη στρατιωτική υποχρέωση ή εναλλακτική υπηρεσία». Η φράση αυτή διαγράφηκε με την παρ.1 του άρθρου 77 του ν.3883/2010. Κατά δε το άρθρο 60 παρ.1 «οι αναγνωριζόμενοι ως αντιρρησίες συνείδησης υποχρεούνται να εκπληρώσουν εναλλακτική υπηρεσία, διπλάσια από εκείνη που θα εκπλήρωναν, αν υπηρετούσαν ενόπλιως

Έτσι, πρόσφατα, με το άρθρο 40 του ν.3996/2011, που αντικατέστησε την παρ.18 του άρθρου 10 του ν.3863/2010, το οποίο είχε αντικαταστήσει το άρθρο 40 του ν.2084/1992, επιχειρήθηκε η ρύθμιση και της τελευταίας αυτής περίπτωσης, αφού προβλέφθηκε (παράγραφος 1, περ. ια), να αναγνωρίζεται και,

«ο χρόνος προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης, που εκτίθηκε μέχρι την έναρξη ισχύος του ν.2510/1997 για το στρατιωτικό αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα, στο οποίο υπέπεσαν στρατεύσιμοι που αρνήθηκαν την εκπλήρωση της στρατιωτικής τους υπηρεσίας επικαλούμενοι τις θρησκευτικές ή τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις».

Στο ίδιο άρθρο ορίστηκε ότι η αναγνώριση και εξαγορά θα γίνει σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.2 του άρθρου 1 και των παρ.1-4 του άρθρου 2 του ν.1358/1983, περί εξαγοράς στρατιωτικού χρόνου.

Όμως, σύμφωνα με την παράγραφο 7 του εν λόγω άρθρου,

«η ισχύς του αρχίζει από 1.1.2011, εφαρμόζεται για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης με τις προϋποθέσεις που διαμορφώνονται και ισχύουν από αυτή την ημερομηνία και εφεξής με βάση τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν. 3863/2010. Για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης με προϋποθέσεις που ίσχυαν μέχρι και 31.12.2010, καθώς και για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης από 1.1.2011 και εφεξής με βάση προϋποθέσεις συνταξιοδότησης που δεν τροποποιούνται με το άρθρο 10 του ν. 3863/2010, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 40 του ν. 2084/1992, όπως αυτό ίσχυε έως την αντικατάστασή του από την παραγρ. 18 του άρθρου 10. του ν. 3863/2010»

Τέλος όσον αφορά στη συντάξιμη υπηρεσία των **πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων**, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 2, 17 παρ. 2 και 20 παρ. 4 του Ν. 2084/1992 συντάξιμος θεωρείται και ο χρόνος της στρατιωτικής θητείας, (τόσο όσων διορίστηκαν μετά την 1.1.1993, όσο και όσων υπηρετούσαν στις 31.12.1992), ο οποίος αναγνωρίζεται με την καταβολή από τους ενδιαφερόμενους ασφαλιστικών εισφορών.

Όμως για μεγάλο αριθμό φυλακισθέντων αντιρρησιών συνείδησης, πριν την εφαρμογή του ν. 2510/1997, δεν υφίσταται οιαδήποτε ρύθμιση, το δε σχετικό αίτημα, αντιμετωπίζεται μεν θετικά, αλλά εκκρεμεί προς εξέταση «κατά την κατάρτιση διατάξεων προσεχούς συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου», όπως αναλυτικά περιγράφεται στις επισημάνσεις που ακολουθούν

2.2. Επισημάνσεις

Η διάταξη του ν.2510/1997 ρύθμιζε κατ' αρχήν μόνο το μέλλον, χωρίς αναδρομική αποκατάσταση, μη περιλαμβάνοντας μεταβατική διάταξη ή αναδρομική ρύθμιση, με συνέπεια, να μην έχει προβλεφθεί η ασφαλιστική συνταξιοδοτική μελλοντική αντιμετώπιση του χρόνου φυλάκισης.

Η ισχύουσα νομοθεσία, παρέχει σε όσους ασφαλισμένους δεν συμπληρώνουν τον απαιτούμενο για συνταξιοδότηση χρόνο ασφάλισης έως 31/12/2010, (κατά το ν.3863/2010), τις διευκολύνσεις πλασματικών χρόνων, κατά το άρθρο 10 παρ.18 του ίδιου νόμου. Τα είδη των πλασματικών χρόνων που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη θεμελίωση ή την προσαύξηση συντάξεως είναι πολύ περισσότερα από ό,τι στο προϊσχύσαν καθεστώς. **Σκοπός της ρύθμισης αυτής είναι να διευκολύνει όσους θα χρειασθεί να συμπληρώσουν στο μέλλον μεγάλο χρόνο ασφάλισης για να δικαιωθούν συντάξεως.**

Όμως, αναφορικά με την αναγνώριση του χρόνου φυλάκισης, υπό τους περιορισμούς της παραγράφου 7 του άρθρου 40 του Ν. 3996/2011, η νέα διάταξη φαίνεται να αφήνει χωρίς ρύθμιση τη συντριπτική μερίδα των ατόμων, για τα οποία θεωρητικά θεσπίστηκε, αφού οι περισσότεροι των ενδιαφερομένων είτε δεν θίγονται από τις διατάξεις του ν. 3863/2010, είτε θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα μετά την 1.1.2011.

Από την άλλη πλευρά, ο χρόνος της στρατιωτικής θητείας παραμένει σταθερή παράμετρος, η οποία επαναλαμβάνεται στην ακολουθία των νόμων και μπορεί να αξιοποιηθεί δίχως την ανάγκη συνδρομής των νέων πρόσθετων προϋποθέσεων και των νέων πλασματικών χρόνων.

Έτσι, σύμφωνα τόσο με τις διατάξεις του ν. 1358/1983, για τους ασφαλισμένους των ΟΚΑ αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, όσο και του ν. 2084/1992, για του ασφαλισμένους του Δημοσίου, μπορεί, **παγίως και ανεξαρτήτως άλλων**

ρυθμίσεων, να αναγνωρίζεται, συνταξιοδοτικά / ασφαλιστικά, ο χρόνος στρατιωτικής θητείας και εναλλακτικής κοινωνικής υπηρεσίας.

Επομένως, η νομοθετική ακολουθία, που παρείχε στους αντιρρησίες συνείδησης, εκφεύγοντας πλέον από το απαγορευτικό για τα ανθρώπινα δικαιώματα τμήμα της φυλάκισης, το δικαίωμα αρχικά άοπλης ή εναλλακτικής θητείας και εν συνεχεία εναλλακτικής υπηρεσίας, φαίνεται ικανή να προσδώσει και στην κατηγορία των ατόμων που φυλακίσθηκαν το δικαίωμα αναγνώρισης του χρόνου αυτού, ισάξια με τον τρόπο αναγνώρισης του στρατιωτικού χρόνου.

Τούτο άλλωστε αναγνώρισε και ο νομοθέτης του ν. 3996/2011. Πλην όμως, με την παρείσφρηση της, (αδόκιμης για τη συγκεκριμένη κατηγορία), διάταξης της παραγράφου 7, καθιστά αυτή την αναγνώριση αλυσιτελή (ουσιαστικά άνευ αντικειμένου). Περαιτέρω η μη επέκταση της διάταξης στους ασφαλισμένους του Δημοσίου, προκαλεί νέες αδικαιολόγητες εξαιρέσεις.

Με άλλα λόγια, με τη ρύθμιση του ν. 3996/2011 αντιμετωπίζονται άνισα, ίδιες ακριβώς περιπτώσεις, αφού διαφορετικά αντιμετωπίζονται όσοι έχουν παράσχει εναλλακτική υπηρεσία λόγω συνείδησης, με όσους, για τον ίδιο ακριβώς λόγο, εξέτισαν ποινή φυλάκισης, αλλά και οι τελευταίοι πάλι διαχωρίζονται, χωρίς τουλάχιστον εμφανή λόγο, ανάλογα με το πότε και υπό ποιο νομοθετικό καθεστώς θεμελίωσαν συνταξιοδοτικό δικαίωμα.

Έτι περαιτέρω, σαφής ανισότητα υφίσταται και μεταξύ των ασφαλισμένων του ιδιωτικού τομέα με αυτούς του Δημοσίου, αφού οι τελευταίοι εξαιρούνται εντελώς της ρύθμισης, **όχι για κάποιο ουσιαστικό λόγο**, αλλά επειδή δεν ακολουθήθηκε η προβλεπόμενη για τη ψήφιση του νόμου διαδικασία.

Υπό αυτές τις συνθήκες **διαιώνίζονται οι επιπτώσεις της αρχικής καταδίκης** στην ζωή των αντιρρησιών συνείδησης, (επιπτώσεις που η Πολιτεία θέλησε να εξαλείψει τόσο με την άρση του αξιόποινου όσο και με την δυνατότητα αναγνώρισης ασφαλιστικού χρόνου), και παραβλέπεται η υποχρέωση σεβασμού στην αναγνωρισμένη και κατοχυρωμένη από την ευρωπαϊκή και ελληνική έννομη τάξη ελευθερία σκέψης και ανάπτυξης της προσωπικότητας.

Αξιοσημείωτη επ' αυτού είναι η αιτιολογική έκθεση του ν.2915/2001, αναφορικά με το άρθρο 27, ορίζοντας ότι αυτή έγινε προκειμένου να συμμορφωθεί η χώρα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως αυτή ερμηνεύθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων. Κατά την έκθεση, με τη συγκεκριμένη ρύθμιση η Ελληνική Πολιτεία αναγνώρισε την αντίρρηση συνείδησης και θέσπισε την εναλλακτική κοινωνική θητεία, αποποινικοποιώντας τη σχετική συμπεριφορά και θα ήταν ανεπίτρεπτο να υπάρχουν **αντιρρησίες συνείδησης «δύο ταχυτήτων»**, μίας με τις συνέπειες του ποινικού μητρώου και της καταδίκης και μίας χωρίς αυτές.

Υπογραμμίζεται επίσης η σύμφωνη προς το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ερμηνεία των σχετικών διατάξεων. Να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, αφενός στην υπόθεση Θλιμμένος κατά Ελλάδος, (αρ. αίτησης 34369/1997) και αφετέρου στην υπόθεση Baytyan κατά Αρμενίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η παράλειψη διορισμού του προσφεύγοντος, λόγω μίας καταδίκης για αξιόποινη πράξη, που οφείλεται αποκλειστικά σε λόγους θρησκευτικής συνείδησης είναι δυσανάλογη με μία δημοκρατική κοινωνία, πλήττει το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία και τον καθιστά θύμα ανεπίτρεπτης διάκρισης λόγω των πεποιθήσεών του, (βλ.και αιτιολ. Έκθεση άρθρου 27 του ν.2915/2001), ορίζοντας μάλιστα ότι δεν πρέπει να γίνονται διακρίσεις κατά την απόλαυση δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τη Συνθήκη για την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων, γεγονός που ισχύει όταν το Κράτος αντιμετωπίζει **διαφορετικά πρόσωπα σε ανάλογες καταστάσεις, χωρίς να παρέχει αντικειμενική και εύλογη αιτιολόγηση.**

Άλλωστε, οι ποινικές καταδίκες λόγω πολιτικών ή κοινωνικών φρονημάτων απέδιδαν νομοθετικές και δικαστικές επιλογές συγκεκριμένης ιστορικής συγκυρίας και σαν τέτοιες αποδοκιάστηκαν από το δημοκρατικό νομοθέτη, ο οποίος συνεκτίμησε τις συνέπειες εκείνων των καταδικών στην επαγγελματική σταδιοδρομία των πολιτών.

Επομένως, το ζήτημα, φαίνεται να εκφεύγει των απλών προϋποθέσεων θεμελίωσης ή μη συνταξιοδοτικού δικαιώματος και να συνδέεται με την εκδήλωση του δικαιώματος της ελεύθερης σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, η προάσπιση του οποίου αποτελεί υποχρέωση του κάθε Κράτους,

όπως αναγνωρίζεται από τις Διεθνείς Συνθήκες και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πτυχή δε της εκδήλωσης αυτής θεωρείται και η απόλαυση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων. Η δυνατότητα του χρόνου φυλάκισης, ως πλασματικού χρόνου, ισάξιου με το στρατιωτικό, βοηθά στην απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών και αποφεύγει οιαδήποτε, μη συμμορφούμενη με το δίκαιο, διάκριση.

Το νομοθετικό προηγούμενο (άρθρο 27 ν.2915/2001, ν.2510/1997) παρίσταται ιδιαίτερος χρήσιμο και αποδεικνύει ότι η αναγωγή στην αιτία της καταδίκης είναι δυνατό να αποτελέσει σημαντική νομική βάση, ώστε να υπάρξει νομοτεχνική διευθέτηση της αναγνώρισης του χρόνου αυτού, ισάξια με τα ισχύοντα με την αναγνώριση του στρατιωτικού χρόνου.

Η σχετική δυνατότητα θεώρησης, ως συντάξιμου του χρόνου, που διανύθηκε εξαιτίας της καταδίκης για το ποινικό αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας, λόγω αντιρρήσεως συνείδησης στη στρατιωτική υπηρεσία θα πρέπει να προβλέπεται από το νόμο, χωρίς εξαιρέσεις και άνευ οιασδήποτε περιορισμού **ισάξια με την αναγνώριση του στρατιωτικού χρόνου**. Ειδικότερα, δεν πρέπει να συνδέεται με τις ειδικές διατάξεις θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, έτσι ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία αντιρρησιών πολλών ταχυτήτων, **και μάλιστα αυτών που θα εξακολουθούν να φέρουν τις συνέπειες μίας καταδίκης και μίας φυλάκισης, εις βάρος συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων.**

2.3. Πρόταση της Αρχής

Υπό το φως του συνόλου των ανωτέρω ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε, με την παρέμβασή του, ότι η μόνη δυνατή λύση προς εξάλειψη οιασδήποτε διάκρισης με επιπτώσεις στην ασφαλιστική και συνταξιοδοτική κατάσταση των φυλακισθέντων για λόγους θρησκευτικής συνείδησης, θα ήταν **μία νέα νομοθετική ρύθμιση η οποία να τροποποιεί κατάλληλα την αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 40 του Ν. 3996/2011.** Αυτή θα αποσκοπεί στην με όμοιο τρόπο αντιμετώπιση όσων εξέτισαν ποινή φυλάκισης, είτε απασχολούνται στο δημόσιο, είτε όχι, είτε έχουν θεμελιώσει ή είτε πρόκειται να θεμελιώσουν στο μέλλον δικαίωμα συνταξιοδότησης, αναγνωρίζοντας το χρόνο αυτό, ως χρόνο εκπλήρωσης μίας υποχρέωσης, **την οποία δεν αρνήθηκαν**, αλλά λόγω των θρησκευτικών ή ιδεολογικών τους πεποιθήσεων, παρασχεθήκε με άλλους τρόπους, είτε με φυλάκιση, λόγω των δυσμενών ιστορικών συγκυριών, είτε ακολούθως, μέσω της εναλλακτικής υπηρεσίας.

3. Οι απαντήσεις της Διοίκησης στην παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη

Η Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων με το με αριθμ. πρωτ. Φ80000/14886/873/5.8.2013 απαντητικό στην επιστολή του Συνηγόρου του Συνηγόρου του Πολίτη έγγραφό, επιβεβαιώνει το γεγονός ότι για τους ασφαλισμένους που «θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης με προϋποθέσεις που ίσχυαν μέχρι και 31.12.2010 ή θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης από 1.1.2011 και εφεξής με βάση προϋποθέσεις που δεν εθίγησαν από το άρθρο 10 του ν. 3863/2010, εξακολουθούν να ισχύουν οι παλιοί χρόνοι του άρθρου 40 του ν. 2084/2010»

Ευθύς ακολούθως, στο ίδιο έγγραφο υποστηρίζει ότι,

«Ο δικαιολογητικός λόγος για την εν λόγω διαφοροποίηση των ασφαλισμένων, με την εφαρμογή διαφορετικού νομοθετικού πλαισίου, ως προς τους αναγνωριζόμενους χρόνους, έγκειται στο ότι σκοπός του νομοθέτη με τους αυξημένους πλασματικούς χρόνους του ν. 3996/2011 (μεταξύ των οποίων είναι και ο χρόνος κράτησης ή φυλάκισης για το αδίκημα της ανυπακοής) ήταν να παράσχει ένα αντιστάθμισμα για τη μεταβολή προς το δυσμενέστερο των προϋποθέσεων συνταξιοδότησης (χρόνος ασφάλισης και όριο ηλικίας) σε όσους ασφαλισμένους θα θεμελιώσουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα από 1.1.2011 με τις αυξημένες προϋποθέσεις του άρθρου 10 του ν. 3863/2010».

Όμως, η υποχρέωση της Πολιτείας να ρυθμίσει το ζήτημα της ασφαλιστικής αναγνώρισης του χρόνου φυλάκισης των αντιρρησιών συνείδησης, αποκαθιστώντας έτσι μια εις βάρος τους αδικία, υπό το πρίσμα των μετέπειτα συνταγματικών και νομοθετικών εξελίξεων, δεν πρέπει να συγγέεται με την πρόβλεψη παροχής ασφαλιστικών αντισταθμισμάτων για την επί το δυσμενέστερο μεταβολή της νομοθεσίας. Αντίθετα, πρέπει να αντιμετωπισθεί δίκαια ένα διαπιστωμένο πρόβλημα, δεδομένου ότι πλέον όλοι οι υπηρετήσαντες την θητεία τους, ένοπλη ή εναλλακτική, μπορούν να αναγνωρίζουν

ασφαλιστικά τον χρόνο αυτό χωρίς άλλες προϋποθέσεις. Δεν δικαιολογείται λοιπόν, οι φυλακισθέντες λόγω άρνησης στρατεύσεως για θρησκευτικούς ή ιδεολογικούς λόγους για τους οποίους, έως το 1997, δεν υπήρχε η δυνατότητα εναλλακτικής θητείας, να αναγνωρίζουν το χρόνο αυτό υπό τις αυστηρές προϋποθέσεις του Ν. 3996/2001, τις οποίες, αντικειμενικά, ελάχιστοι εκ των ενδιαφερομένων, πληρούν, αλλά να αναγνωρίζουν αυτόν ανεξάρτητα από το χρόνο θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού τους δικαιώματος.

Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι το δικαίωμα της ασφαλιστικής αναγνώρισης του χρόνου φυλάκισης των ανωτέρω, ισάξια και με αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί αναγνώρισης του στρατιωτικού χρόνου, θα πρέπει να τεθεί αυτόνομα, όχι ως αντιστάθμισμα στην επιδείνωση της ασφαλιστικής νομοθεσίας, αλλά ως μέτρο αποκατάστασης μιας αδικίας εις βάρος μιας ομάδας πολιτών που για θρησκευτικούς ή ιδεολογικούς λόγους αρνήθηκαν την ένοπλη θητεία και φυλακίστηκαν υποστηρίζοντας το δικαίωμά τους αυτό, δικαίωμα που, άλλωστε, από το 1997 και εντεύθεν, αναγνώρισε και νομοθετικά η Ελληνική Δημοκρατία

Προς την κατεύθυνση αυτή προσανατολίζεται και το Υπουργείο Οικονομικών αφού σε απάντηση σχετικής ερώτησης βουλευτών, με το με αριθμ. πρωτ. 94116/0092/29.7.2013 έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων, (Δ/ση Συνταξιοδοτικής Νομοπαρασκευαστικής Εργασίας και Διεθνών Σχέσεων - Τμήμα Α' Συνταξιοδοτικής Νομοπαρασκευαστικής Εργασίας) δηλώνεται ότι,

«το Υπουργείο Οικονομικών εξετάζει το θέμα της παροχής δυνατότητας στους αντιρρησίες συνείδησης να αναγνωρίσουν ως συντάξιμο το χρόνο προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης που εξέτισαν για το στρατιωτικό αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα μέχρι την έναρξη ισχύος των διατάξεων του ν. 2510/1997, σύμφωνα με τα προτεινόμενα με το αριθμ. 153030/18126/2.5.2013 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη. Για το λόγοι αυτό προτίθεται να αποστείλει σχετικό ερώτημα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για γνωμοδότηση»

5. Τελική πρόταση

Ενόψει των προεκτεθέντων, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει να ληφθεί εκ μέρους σας σχετική πρωτοβουλία για τη νομοθετική επίλυση του εξεταζόμενου ζητήματος και ειδικότερα να προωθηθούν:

A) Νομοθετική ρύθμιση αναλόγου περιεχομένου προς την περ.1^α της παρ.1 του άρθρου 40 του ν.3996/2011, για αναγνώριση, ως συντάξιμο του χρόνου προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης, που εκτίθηκε μέχρι την έναρξη ισχύος του ν.2510/199, λόγω επίκλησης θρησκευτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων για τους ασφαλισμένους του δημοσίου, χωρίς τους περιορισμούς της παρ. 7 και με την ένταξη αυτής σε σχετικό συνταξιοδοτικό νομοσχέδιο, και,

B) για τους ασφαλισμένους του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, η αποδέσμευση της ισχύος της διάταξης αυτής από τους περιορισμούς της παραγράφου 7 του προαναφερθέντος άρθρου και νόμου.

Έτσι θα δοθεί η δυνατότητα να αποκατασταθούν νομοτεχνικές ατέλειες και υφιστάμενες διακρίσεις που υφίστανται είτε με βάση το χρόνο θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, είτε με βάση το φορέα ασφάλισης, μεταξύ των αντιρρησιών συνείδησης που κρατήθηκαν ή φυλακίστηκαν, έως την έναρξη της ισχύος του ν.2510/1977 και επιθυμούν να αναγνωρίσουν το σχετικό διάστημα ως συντάξιμο, σε αρμονία με τις δεσμεύσεις και την ήδη εκπεφρασμένη βούληση της Πολιτείας, για εξάλειψη κάθε διάκρισης, λόγω συνείδησης και πεποιθήσεων, στα πλαίσια του κράτους δικαίου.

Καλλιόπη Σπανού

Συνήγορος του Πολίτη